

NOVÉ FORMY ZAMĚSTNÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Konference Inovace a moderní technologie v zemědělství

25. 9. 2019

Ing. Soňa Veverková
(sona.veverkova@vupsv.cz)

O projektu (kontext výzkumu)

- Prezentované výsledky vznikly v rámci projektu Industriální vztahy a jejich reakce na nové formy zaměstnávání (The adaptation of industrial relations towards new forms of work).
- Jedná se o projekt podpořený DG Employment, Social Affairs and Inclusion.
- Projekt je realizován konsorciem 6 organizací ze 6 zemí (Rumunsko – leader konsorcium, Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Polsko, Severní Makedonie).
- Realizace projektu: únor 2018 – červenec 2019.
- Cílem projektu je zmapovat nové formy zaměstnávání v šesti zemích, které se účastní projektu, a výsledky komparovat.

Metodologie (pro snadnou mezinárodní komparaci)

- Desk research.
- Focus group se sociálními partnery – 7 účastníků (3 zástupci odborových organizací, 4 zástupci zaměstnavatelských organizací).
- Focus group se zaměstnanými pracujícími v nových formách zaměstnávání – 8 účastníků.
- Dotazníkové šetření mezi zaměstnanými (N = 1 401).
- 15 řízených rozhovorů s manažery a personalisty firem, které využívají nových forem zaměstnávání (z toho 2 zemědělské podniky – 1 mikropodnik do 10 zaměstnanců, jeden podnik se 40 zaměstnanci)
- Definice nových forem zaměstnávání dle Eurofound, 2015 (nejnovější verze, snadná komparovatelnost s ostatními, bohužel v ČR ne vždy rozšířené, naopak některé uvedené NFZ jsou v ČR dlouhodobě užívané).

Definice nových forem zaměstnávání I.

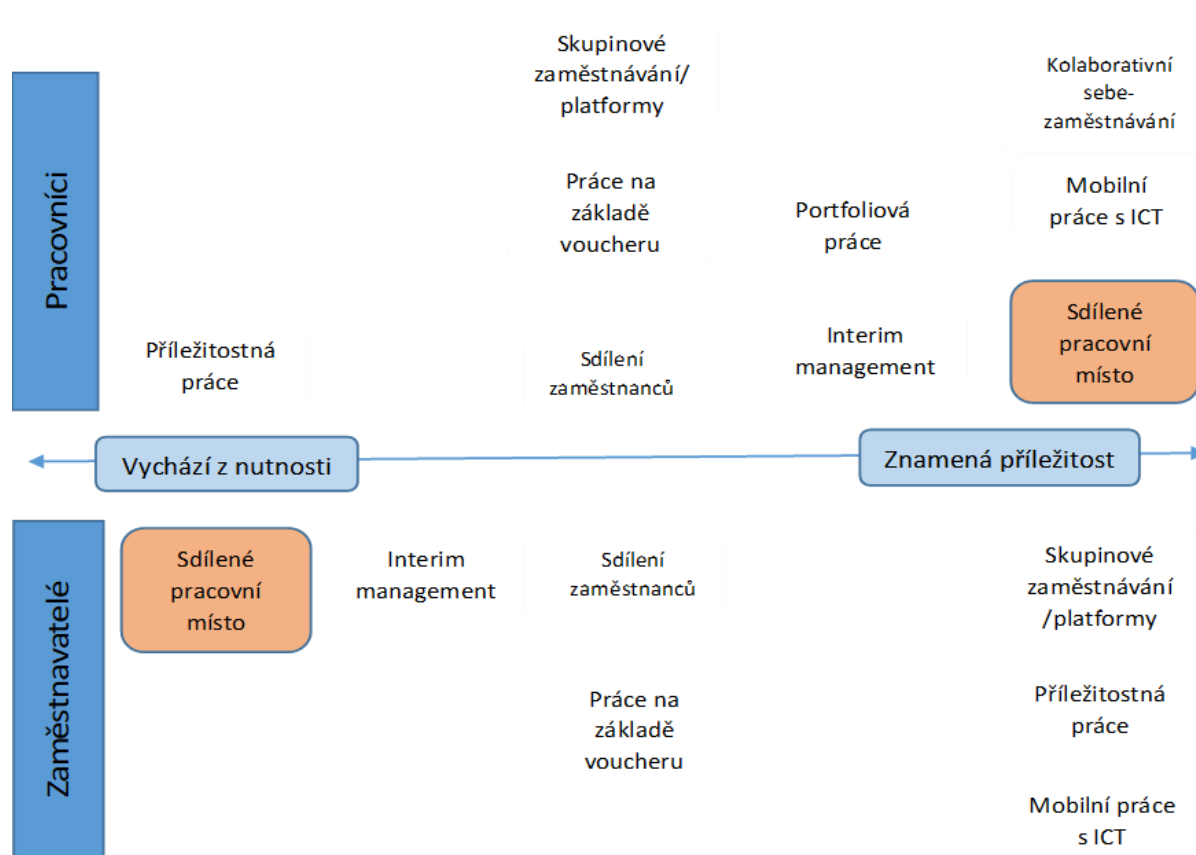
1. **Sdílení zaměstnanců (*employee sharing*)**, kdy si skupina zaměstnavatelů společně najme jednoho pracovníka, aby pokryl personální potřeby různých společností, čímž pracovníkovi vznikne plný pracovní úvazek.
2. **Sdílení pracovního místa (*job sharing*)**, kdy zaměstnavatel přijme dva nebo více zaměstnanců, aby společně zastávali konkrétní pracovní místo, čímž spojí dva nebo více částečných úvazků do jednoho plného úvazku.
3. **Dočasné řízení (*interim management*)**, kdy jsou přijati vysoce kvalifikovaní odborníci na dobu určitou, aby řídili konkrétní projekt nebo vyřešili konkrétní problém, čímž dochází k integraci externích řídicích kapacit v rámci organizace práce.
4. **Příležitostná práce (*casual work*)**, kdy zaměstnavatel není povinen zaměstnanci pravidelně poskytovat práci, nýbrž má možnost ho povolát podle potřeby.
5. **Mobilní práce (*ICT-based mobile work*)** založená na informačních a komunikačních technologiích, kdy zaměstnanci mohou svoji práci vykonávat za podpory moderních technologií z jakéhokoli místa a v jakoukoli dobu.

Definice nových forem zaměstnávání II.

- 6. Skupinové zaměstnání (*crowd employment*)**, kdy zaměstnanci hledají zaměstnance a pracovníci hledají zaměstnání pomocí on-line platformy, přičemž často dochází k rozdělování velkých úkolů mezi „virtuální skupinu“ pracovníků.
- 7. Práce založená na poukázkách (*voucher-based work*)**, kdy je pracovní poměr založen na platbě za služby pomocí poukázky, která je zakoupena od oprávněné organizace a zahrnuje mzdu i příspěvky na sociální zabezpečení.
- 8. Portfoliová práce (*portfolio work*)**, kdy osoba samostatně výdělečně činná vykonává práce menšího rozsahu pro velký počet klientů.
- 9. Zaměstnání založené na spolupráci (*collaborative employment*)**, kdy spolupracují pracovníci na volné noze, OSVČ nebo mikropodniky, aby překonali omezení plynoucí z jejich velikosti a profesní izolace.

Case studies přibližující více dopodrobna jednotlivé formy zaměstnávání naleznete na:
[https://www.eurofound.europa.eu/new-forms-of-employment#case studies](https://www.eurofound.europa.eu/new-forms-of-employment#case%20studies)

Motivace pro přijetí/zavádění nových forem zaměstnávání pro pracovní sílu a zaměstnavatele odděleně (zdroj: Eurofound, 2015)

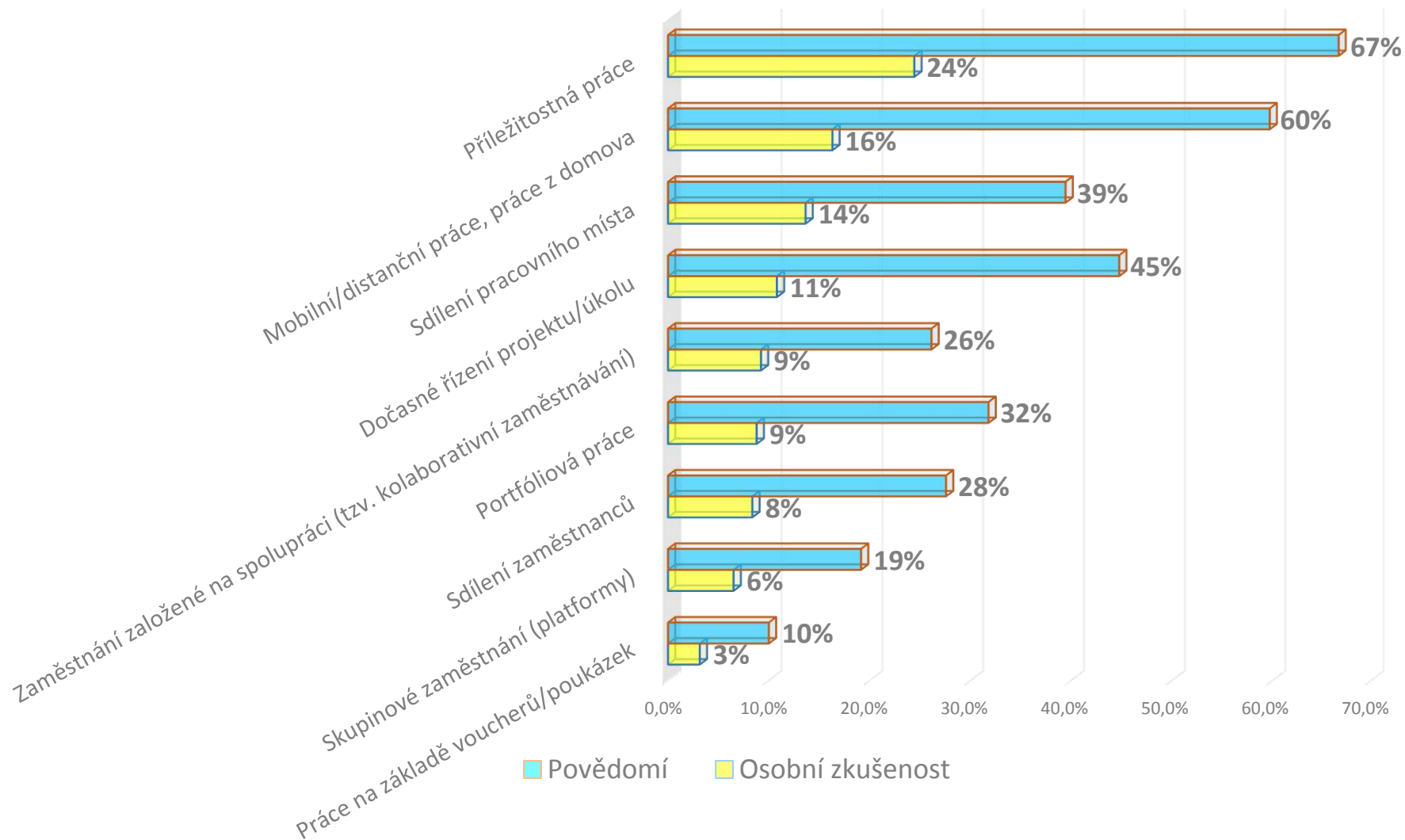
Výběrové šetření: Povědomí a zkušeností s novými formami zaměstnávání v populaci zaměstnaných

Metodologie a výzkumný soubor specifikace

- Výzkumný soubor : **1401 respondentů** – populace zaměstnaných v ČR ve věku 18–65 let, **853 (61 %)** zaměstnanců a **548 (39 %)** OSVČ
- **Kvótní výběr** (pohlaví, vzdělání, regiony ČR (14 krajů) a věk)
- Kvóty byly stanoveny zvláště pro populaci zaměstnanců a pro populaci osob samostatně výdělečně činných.
- Data byla sbírána kombinovanou metodou **CAWI** (internetové dotazování) a **CAPI** (osobní dotazování s notebookem) v poměru 70:30 %
- Pro potřeby specifické analýzy byly vytvořeny váhy tak, aby byl výzkumný soubor **reprezentativní pro populaci zaměstnaných jako celek** bez ohledu na příslušnost respondenta k OSVČ či statusu zaměstnance.

Povědomí o nových formách zaměstnávání a osobní zkušenost v populaci zaměstnaných

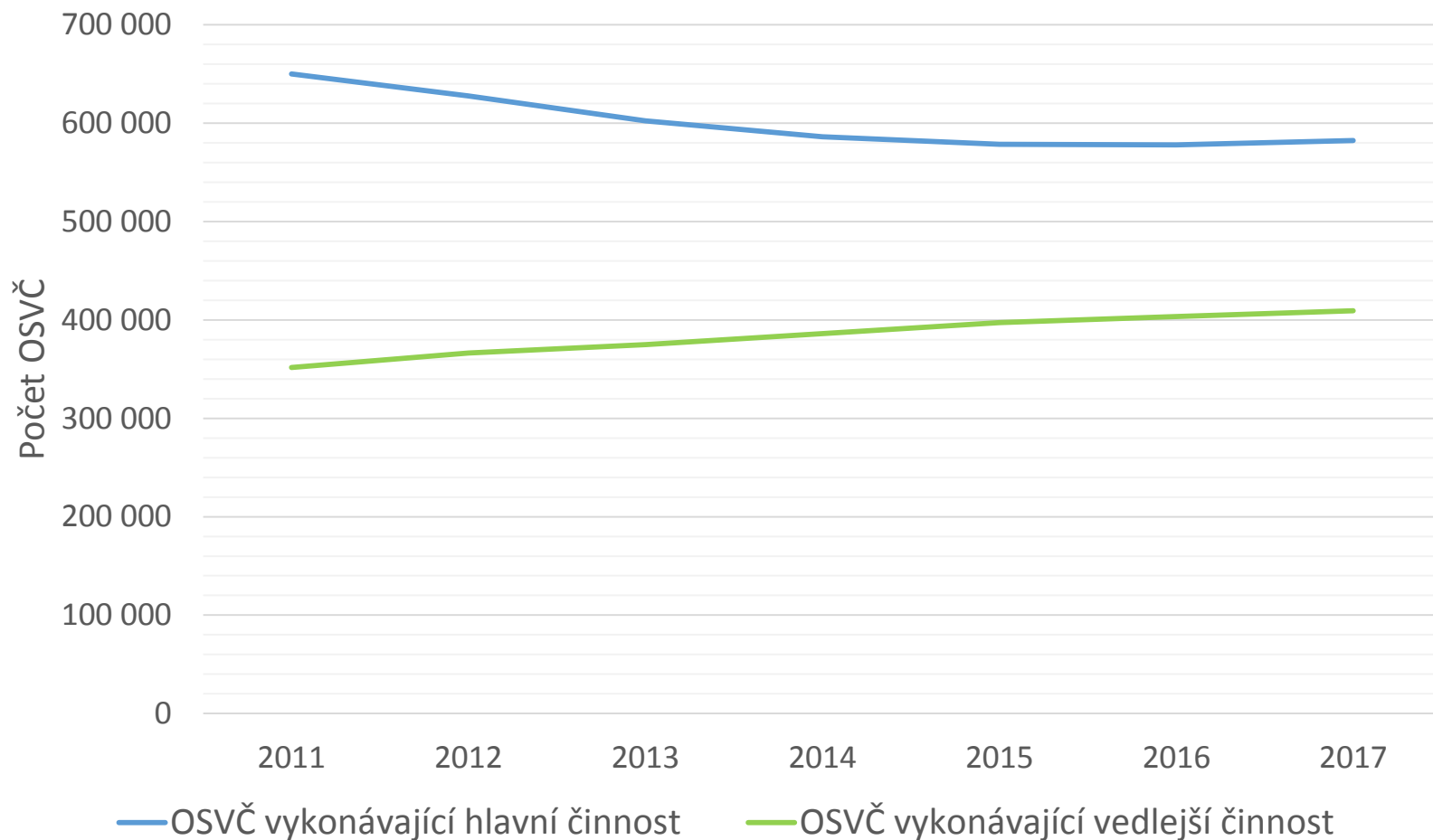

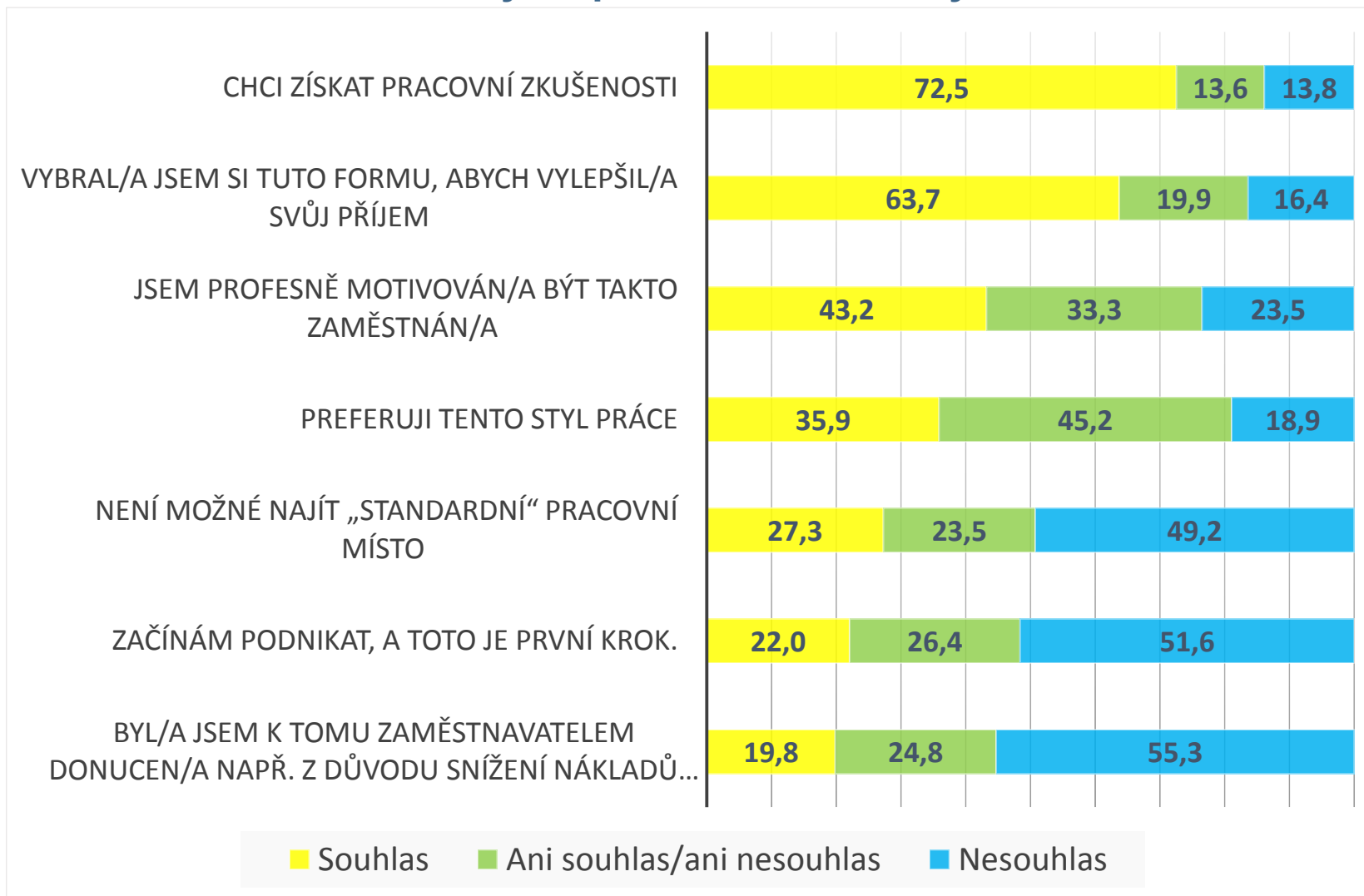
Zkušenost s novými formami zaměstnávání

- Stejně jako v případě povědomí, je osobní zkušenost se studovanými formami zaměstnávání častější mezi:
  - ✓ mladými lidmi do 30 let,
  - ✓ vysokoškoláky,
  - ✓ OSVČ ,
  - ✓ lidmi pracujícími v Praze.
  - ✓ Muži dominují v případě (interim managementu, platformem a kolaborativního zaměstnávání)
- Data ukazují, že zkušenost s jednotlivými formami je často kumulovaná tj. lze předpokládat, že řada respondentů staví na podobných typech práce svou pracovní kariéru.
- Jedná se častěji o osoby, které jsou zvyklé mít více pracovních úvazků, respektive dalších zaměstnání, včetně samostatně výdělečné činnosti.

Počty OSVČ – hlavní a vedlejší činnost

Proč byste hledal/a práci v nových formách zaměstnávání? Jaké byste pro to měl/a důvody?

Flexibilita v pracovních vztazích opřena o instituty DPP a DPČ

Mezi lety 2010 a 2016 došlo podle dat VŠPS (roční průměry) k nárůstu podílu osob zaměstnaných na základě DPP nebo DPČ v hlavním zaměstnání k nárůstu o jeden procentní bod (**0.8% v roce 2010 vs. 1.8% v roce 2016**).

Dvě třetiny zaměstnanců, kteří pracují na jeden z typů dohod konaných, mimo pracovní poměr nemají zájem o jiný typ pracovní smlouvy. Tím se výrazně liší od zaměstnanců, kteří pracují v režimu řádných termínovaných pracovních smluv, kde je poměr více než opačný tj. **pouze 15% zaměstnanců se smlouvou na dobu určitou nemá zájem o práci s jiným typem smlouvy.**

DPP a DPČ jako nástroj pro příležitostný přivýdělek odrážejí podnikové statistiky. V roce 2016 bylo vykázáno 1,25 mil uzavřených DPP a 360 000 DPČ.

Distanční práce

Zaměstnanci

- Mezi zaměstnanci je distanční práce častější u osob s alespoň maturitním vzděláním oproti zaměstnancům s nižším vzděláním.
- Více práce na dálku bylo zaznamenáno mezi zaměstnanci pracujícími ve službách.
- Mezi muži a ženami nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl.
- Na dálku mohou pracovat častěji zaměstnanci zaměstnaní v menších podnicích do 50ti zaměstnanců.

OSVČ

- U OSVČ je míra distanční práce závislá zejména na vzdělání. OSVČ s vysokoškolským diplomem pracují významně častěji na dálku než OSVČ s nižším vzděláním. Celá čtvrtina vysokoškolsky vzdělaných OSVČ pracuje výhradně na dálku nebo z domova.
- Výhradně na dálku pracují častěji podnikatelky- ženy oproti svým mužským kolegům.

Výsledky šetření mezi zaměstnavateli
Výsledky z focus group
Zasazení výsledků výběrového šetření do kontextu

Výsledky focus group se zaměstnanými v nových formách zaměstnávání I.

Proč zaměstnaní vyhledávají NFZ?

- **Časová flexibilita** – lepší sladění pracovního a soukromého života (pro některé zaměstnané stěžejní benefit).
- **Větší pocit seberealizace** plynoucí jednak z lepšího sladění pracovního a soukromého života, v případě sebezaměstnaných navíc i z možnosti realizovat pouze zakázky, které považují za smysluplné.
- **„Daňová optimalizace příjmů“** – NFZ jsou často spojeny se sebezaměstnáváním a prací na základě dohod konaných mimo pracovní poměr, v kombinaci např. se zkráceným pracovním úvazkem (na základě standardní pracovní smlouvy) pak existuje velký prostor pro daňovou optimalizaci příjmů (kombinace pracovní smlouvy, dohod konaných mimo pracovní poměr a sebezaměstnání).

Výsledky focus group ze zaměstnanými v nových formách zaměstnávání II.

A jaké jsou nevýhody NFZ?

- **Časová flexibilita** – flexibilita NFZ je uváděna jako výhoda, zároveň ale i jako nevýhoda (absence pracovní doby, ne každý je schopen si efektivně zorganizovat svůj pracovní den).

„Pro mě je flexibilita obecně výhodou, ale některé věci jsem se musel naučit. Stávalo se mi, že jsem byl ve tři hodiny odpoledne ještě v pyžamu, že snídám v jedenáct dopoledne a že jsem si třeba ještě nečistil zuby. Takže jsem si vytvořil řád. Až potom se to teprve srovnalo. A mám kolegy, kteří by mohli mít home office, ale raději jsou v kanceláři.“

Viktor, Business Access Manager, 90 % práce odvádí z domova

Living the dream

Výsledky focus group ze zaměstnanými v nových formách zaměstnávání III.

- **Nejistota spojená s NFZ**, pokud nejsou realizovány formou standardní pracovní smlouvy na dobu neurčitou (prekarizace práce?).

„Sice mě při pohledu do diáře leckdy děsí, že za 6 měsíců tam mám prázdko, ale ono se to zatím vždycky zase zaplnilo...“

Michaela, lektorka osobního rozvoje, mobilní práce

Výsledky řízených rozhovorů se zaměstnavateli I.

Proč zaměstnavatelé využívají NFZ?

- **Úspora nákladů, zejména u malých firem a mikrofirem** (náklady na odvody na sociální a zdravotní pojištění = preference „zaměstnávání“ na jiném základě než na pracovní smlouvu na dobu neurčitou, náklady na pronájem kanceláří = mobilní práce, přesouvání části nákladů na zaměstnance).
- **Forma zaměstnaneckého benefitu** (zvláště home office, sdílené pracovní místo) – na trhu práce je po těchto NFZ ze strany zaměstnanců poptávky, firmy jim musí vycházet vstříc.

„Snažím se jim (zaměstnancům) vyjít vstříc, pokud se týče uspořádání pracovní doby a home office – chci jim tím kompenzovat fakt, že prostě nedostávají stravenky a podobné benefity jako někde v korporátu...“

Petr, majitel a jednatel malé IT firmy

Výsledky řízených rozhovorů se zaměstnavateli II.

Jaké nevýhody mají NFZ pro zaměstnavatele?

- **Organizační náročnost pro management** v případě mobilní práce, sdíleného pracovního místa, příležitostné práce...
- **Nutnost respektovat skutečnost, že zaměstnanec může mít další závazky** (péče o dítě, studium atd.) a podle toho mu alokovat práci (v případě sdíleného pracovního místa, příležitostné práce sdílení zaměstnanců atd.).

ZÁVĚRY

Závěry

- **V ČR mají zaměstnaní nejvíce zkušeností s příležitostnou prací (pochození definice?), mobilní prací, dočasným řízením projektů a sdílením pracovního místa.**
- **Osobní zkušenost s novými formami zaměstnávání mají zejména mladí lidé, sebezaměstnaní a zaměstnaní v Praze.**
- **Některá odvětví národní ekonomiky využívají nové formy zaměstnávání víc než jiná (v některých odvětvích jsou některé NFZ jen obtížně realizovatelné – školství, zdravotnictví, zpracovatelský průmysl, jiná odvětví jsou naopak velmi progresivní – IT sektor, věda a výzkum, neziskový sektor...).**
- **Pracovní aktivita prostřednictvím nových forem zaměstnávání není v současné době zpravidla vynucená (ale jak bude situace vypadat v době ekonomického poklesu – prekarizace práce)?**

Závěry

- **Nové formy zaměstnávání nerozlišují, zda je pracující zaměstnaný na základě zákoníku práce** (ať už se jedná o pracovní smlouvu nebo dohody konané mimo pracovní poměr), **nebo se jedná o sebezaměstnaného** (NFZ jako nástroj prekarizace práce)?
- Zaměstnaní oceňují na NFZ zejména časovou flexibilitu a větší prostor pro seberealizaci.
- **Malé firmy a mikrofirmy motivuje k zavádění nových firem zaměstnávání úspora nákladů.**
- **Velké firmy** (+ 100 zaměstnanců) chápou nové formy zaměstnávání jako zaměstnanecký benefit (práce z domova, sdílení pracovního místa).

Děkujeme za pozornost.